

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Ladislav Fuks

KCHONYHO CESTA DO SVĚTA

Zeměpisář začal zkoušet, sotva se zapsal. Vše od začátku školního roku. Každému dal tři otázky a pak pětku. Mínkovi, Cardovi, Bronowskému. Na Turecko, Arábii, Egypt. Všichni kromě Krappnera, na kterého zeměpisář drží, jsme měli strach, ale nejvíc strachu měl Kchony. Neboť Kchonyho týrá zeměpisář nejvíc, ještě víc než Arnsteina a Katze, kteří sedí před ním. Když ho zeměpisář vyvolá, všichni v lavicích si oddychnou a tajně pánu bohu děkují, vědí, že se tu hodinu už na ně nedostane... A zeměpisář vyvolal Kchonyho nakonec, řekl: „Končí únor, a já jsem ještě nezkoušel Palestinu.“ Ptal se ho, kolik má Palestina obyvatel... Plaše řekl, že patnáct. Miliónů... Ptal se ho, zda do toho počítá i sebe, a dal druhou otázku. Jaké je tam státní zřízení... Dlouho nebyl s to promluvit, pak vyhrkl, království... „Království, království, vy jste se pomátl. To by vám Arabové dali. Tady,“ křikl, „není žádný sněm sionských mudrců, rozumíte? Co tam roste...“ Vykotkal, ječmen, datle, pomeranče. A co dál? Zašeptal, dál citrony. A co ještě? To už nevěděl, zoufale se točil po třídě, ale nikdo se neodvážil napovědět. Při zeměpisu je to strašně trestné.

Tu se zeměpisář dobrácky usmál a řekl, že mu tedy pomůže. Ať si vzpomene, řekl dobrácky, na jedno pěkné podobenství z Nového zákona... Kchony měl slzy na krajíčku a snad i blízko k mdlobě. Krappner a někteří jiní se dali do smíchu, v těch chvílích to má zeměpisář rád a bude k nim příště milosrdný. Kchonymu se spustily po tváři dvě velké slzy a pravou rukou se opřel o tabuli. Vyzrazil, že podobenství o Pánu Kristu... A zeměpisář bouchl do stolu a křikl, že podobenství o uschlém fíkovníku a to že je on, ať se na to zeptá otce, který to jistě zná, když káže, a dal mu pětku a do notesu poznamenal: David Kohn neví, že v Palestině rostou fíky, plete si náboženství se zeměpisem.

A doma, sotva skončil oběd, někdo zvonil. Růženka letěla otevřít, div nezvrhla židli. Byl to tatínkův bratr Vojta čili strýček. Téměř se s námi nezdržel. Spěchal s tatínkem do pracovny, zavřeli za sebou dveře. Když jsem šel naschvál do koupelny, slyšel jsem vzdáleně a tlumeně, jak strýček říká, že tohle nemělo být. Snad se to týkalo zákazu novin, kde byl strýček redaktorem, či ještě těch Sudet z loňského podzimu, tatínka se to netýkalo. Tatínek je tím nejvyšším v prezidiu policie, a od Sudet, aniž vím proč, vyšetřuje sebevraždy. A sotva strýček odešel, tatínek nařídil Růžence, aby zatopila v obyčejných kamnech, které má v pracovně. To je divné, myslel jsem si, právě dnes, kdy přijde Kchony, bude se u nás topit v kamnech. Možná, že tu byl komíník a doporučil, aby se v kamnech občas zatopilo, je to možný, přisvědčil jsem sám sobě... Lelekoval jsem po bytě, zkoušel, jak hřeje ústřední topení, neměl jsem se čeho chytit. Dveře tatíkovy pracovny byly zavřené a to já tam pak nesmím, ani kdyby hořelo. Kchony se zjevil v podobě malého medvěda, takový měl huňatý kabát. Vtom vyšel z pracovny tatínek, a zatímco mluvil s Kchonym a na stěně, kam se věší kabáty, visel malý huňatý medvěd, zahlédl jsem pootevřenými dveřmi pracovny plno papírů, na stole, na židlích, na koberci, ani jsem nevěřil svým očím, tajně jsem se zeptal Růženky... Řekla, že otec ty papíry pálí v obyčejných kamnech, a oči měla úplně vytřeštěné.

A tak jsem rychle vedl Kchonyho dál do pokoje.

„Tak já ti ukážu hračky,“ řekl jsem rychle a rychle mu ukázal elektrický vlak. „Vlak si trochu pouštím. Ale to vlastně není hračka.“ „To není hračka,“ kývl Kchony, „co bychom si ho pustili? Běhá?“

A tak jsme rozestavili koleje, nádraží, most a tunel, postavil jsem vláček na koleje, lokomotivu, osobní a nákladní vůz, víc toho nemám, a zapnul elektriku. Vláček se rozjel. Jezdil nádražím, mostem, tunelem a znovu a stále dokola, pelášil a klapal a voněl lakem, zatáčel se, div nevyběhl z kolejí. Moc se mu to líbilo.

„Já hrozně rád jezdím vlakem,“ řekl. „Třeba do Paříže nebo Afriky, to je jedno. Proto chodím na nádraží. Ale já jsem ještě nikde nebyl,“ tajemně podotkl s bradou u kolejí, „já jsem se zatím nejdál dostal jen na jeden hrad u Prahy, jménem Karlštejn.“

A tak jsme se dostali k obrázkům ze světa. K mé knížce. Vytáhl jsem ji z knihovničky a položil na stůl. Na jednom obrázku byl chrám s kopulí a sloupovým nádvořím s obeliskem.

„To je Řím, kostel svatého Petra,“ zvolal, „tam bych rád jel. A co je dál?“

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

„Dál je tohle,“ ukázal jsem na druhý obrázek na další stránce. Byl na něm kus moře a na břehu kopule chrámu se čtyřmi špičatými věžemi.

„Cařihrad,“ zvolal, „zase kostel! Mešita! Tam bych taky rád jel. A dál?“

Na třetím obrázku nebylo nic než stín smutné kamenné zdi a čelem ke kamenům lidé v černých sukních a kloboucích. Ani jsem mu to nechtěl ukázat. Ale zarazil mou ruku a dlouho hleděl na obrázek.

„Co to je, co to je?“ kroutil hlavou, „tohle ani neznám.“

„To je Palestina,“ řekl jsem šeptem, Jeruzalém, zeď nářků...“

Seděli jsme chvíli mlčky, ale zdvihl hlavu a řekl, že by se rád koukl i tam.

Vtom nás maminka volala ke svačině. U svačiny tatínek pravil, že je Kchony hezký a chytrý hoch a má rád cizí kraje a brzy se podívá do světa. Neboť bude hodně cestovat a cestování je krásné a zdravé... A jak to tatínek říkal, Kchony zčervenal a tajně na mne hleděl.

Za deset dní přišel před hodinou ke mně a řekl, zda bych k nim dnes nepřišel. „Je řada na tobě a zve tě tatínek. Ale taky maminka, ale zamyká se v pokoji, možná ji ani neuvidíš.“ Slíbil jsem, že přijdu a chtěl jsem ještě něco říci, ale vtom zazvonilo a on rychle běžel do své lavice, do předposlední u kamen, nastávala strašná hodina.

Zeměpisář začal zkoušet od začátku školního roku, dával po otázce a každému pětku. Mínkovi, Cardovi, Bronowskému. Modlili jsme se, aby už vyvolal Kchonyho. A Kchony se bál nejvíc a modlil se, aby ho nevyvolal... Vyvolal ho na konci a dal mu Palestinu. Ví-li, co je v Jeruzalémě! Vykoktal, že zeď nářků. Řekl: „Úchvatné, a dál?“ Zašeptal, chrám, chrám. „Chrám?“ kroutil zeměpisář hlavou, „to si s něčím pletete. To jste se strašně zmýlil!“ Kchony strachem trnul a točil se po třídě. Ale bylo to marné. Nikdo se neodvážil napovědět.

Zeměpisář řekl: „Chrám, zdobený krásnými kameny a dary, z kterého nezůstane kámen na kameni, který by nebyl rozmetán. Jestli jste v Judsku, utečte na hory, jestli jste ve městě, vyjděte ven, jestli jste v požehnaném stavu, běda!“

Pak mu řekl, ať se modlí k Panně Marii, Matce ustavičné pomoci, a ke zdi jde kvičet nad vlastní pětku, a do notesu napsal: David Kohn je nevzdělaný v náboženství...

A zatímco Kchonymu tekly po tváři slzy, někteří z nás se začali smát, aby si jich zeměpisář všiml, Krappner se smál nejhlučněji, napodoboval kvičení a ukazoval na plačícího Kchonyho, a já jsem si v té chvíli poprvé v životě uvědomil strašnou věc, z které mě zachvátila hrůza...

Po škole na chodbě mi Kchony plaše připomenul, abych nezapomněl přijít. Ve čtyři odpoledne. Když jsem přišel v půl sedmé domů, byt byl tichý a prázdný jako zamčený kostel, jen z kuchyně se ozýval třískot nádobí.. Růženka se mě zeptala, zda mi dali něco najíst. Pak se zeptala, kolik mají pokojů a mají-li vysavač. Ale to, s čím se mi Kchony svěřil, jsem jí říci nemohl. „Víš,“ řekl Kchony, když jsme byli sami v pokoji a já mu dal pošesté čestné slovo, „to je tak. Tatínek, maminka a já voduť pojedeme. Sednem na vlak a pojedem. Do světa. Víš, co je to pás a vízum, že jo.“ A řekl: „Tak my ten pás a vízum budeme mít za půl dne. Tatínek říkal, že tvůj tatínek mu v tom pomohl. Sbíráš známky?“

Zavrtěl jsem hlavou. „To je škoda, to bys měl. Mohl bys je odlepovat z lístků, co ti pošlu. My odjedem se všim, co tady kolem sebe máme. Budem tam mít novej byt v novým domě. Snad tam taky najdu kamarády. Ale budu muset mluvit anglicky nebo francouzsky, jinak ne. Budu tam chodit do novy školy. Snad tam nebude takovej zeměpisář, jako je tady, co myslíš? Že nebude? Řekl jsem, že nebude. „Takovej zeměpisář není nikde na světě,“ řekl jsem a Kchony spokojeně kývl.

Večeřelo se v devět. Jídlo bylo přesolené a nebylo k jídlu. Ale nikdo si toho nevšiml. Maminka byla zamyšlená a tatínek se mě zeptal, jaké to bylo u Kchonyho... Šel jsem spát jako rozbitý.

Když jsem šel druhý den do školy, dalo se do mírného sněžení s deštěm. Čím víc jsem se blížil ke škole, tím větší byla na ulicích plískanice. V tom nečase mi dnešek přišel obzvlášť chmurný, první hodinu byl zeměpis a zeměpisář měl zkoušet od začátku školního roku...

Sotva jsme však vešli do školy, dozvěděli jsme se radostnou zvěst: škola není! Rozhlížel jsem se, hledal Kchonyho, ale nikde jsem ho neviděl. Možná, že tam byl a já jsem ho přehlédl, anebo už běžel domů.

Zeměpisář stál před školou, poslouchal dunění, jež sem zaléhalo z vedlejších ulic, hleděl na hodinky a trochu se kolem sebe usmíval.

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Do naší země přijížděla cizí vojska.

Do naší země přijížděly armády.

...

Jak podle Vás bude příběh pokračovat?

*Ze sbírky povídek **Mí černovlasí bratři***

- 1) **Charakterizujte hlavní postavy povídky (vypravěč, Khony, zeměpisář)**
- 2) **Vypište klíčové body děje.**
- 3) **Vyhledejte, na co odkazuje zeměpisářův výrok o „sněmu síónských mudrců“.**
- 4) **Co má podle vás vypravěč na mysli, když říká: „...a já jsem si v té chvíli poprvé v životě uvědomil strašnou věc, z které mě zachvátila hrůza...“**